

A L P I N I Z M A S
(lietuvių – anglų – vokiečių – rusų)

abliācija – ablation – Ablation f – абляция

Ledo arba pusledžio dangos mažėjimas dėl tirpimo, garavimo, mechaninio irimo.

abliācijos zonà – ablation zone – Ablationzone f – область абляции, зона абляции

Ledyno dalis, kurioje vyksta abliacija.

áisbailis ntk. = I | dkirvis

aisfifi ntk. = I | dsmeigė

akinia/ – mountain goggles – Sonnenbrille f, Brille f, Schneibrille f – защитные очки

Tamsūs akiniai akims nuo ryškios ir išsklaidytos šviesos saugoti.

ak} ratis ↗ horiz}ntas

akjà ntk. = kaln □ neštūvai

aklimatizācija – acclimatization – Akklimatisation f, Akklimatisierung f – акклиматизация

Organizmo prisitaikymas prie neįprastų klimato ir aplinkos sąlygų.

Δ aukšt | binė – altitude acclimatization – Höhenakklimatisation f – высокогорная акклиматизация

Organizmo prisitaikymas prie aukštikalnių klimato.

aktyvióji Δ – active acclimatization – aktive Akklimatisation f – активная акклиматизация

Specialus aklimatizacijos aukštikalnėse metodas – daugkartinis kopimas į vis didesnę aukštį, kaskart nusileidžiant žemyn.

albėdas – albedo, backscatter – Albedo f – альбедо

Atgalinės sklaidos koeficientas – dydis, rodantis, kokia dalis šviesos spindulių, krintančių į kūno paviršių, atsispindi.

álpens}tokas ntk. = kaln □ lazdà

álpinės p | evos – alpine meadows – alpine Wiesen pl – альпийские луга

Aukštikalnių pievų juosta, esanti tarp miškų juostos ir sniegunų ar ledynų.

alpiñiadà – alpiniaid – Massenaufstieg m ins Hochgebirge – альпиниада

Masinis kompleksinis alpinistų kopimų, mokomųjų pratybų, varžybų, dažnai šventės renginys.

Rengiamas nuo 1933 m.

álpinis stílus – Alpine style – Alpenstil m – альпийский стиль

Kopimas, atitinkantis šiuos reikalavimus: ekspediciją sudaro ne daugiau kaip 6 žmonės; virvės naudojamos tik saugai; nieko nepaliekama maršrute; maršrutas iš anksto ne(pa)rengiamas; nenaudojamos įtvirtintos virvės arba turėklai; jokiems tikslams nenaudojami deguonies aparatai; nešikai, pagalbininkai gali padėti tik iki bazinės stovyklos; virš bazinės stovyklos jokia pagalba negalima; kopinama be tarpinių stovyklų nuo bazinės stovyklos iki viršūnės.

alpinístas – alpinist, mountaineer – Bergsteiger m – альпинист

Alpinizmo sportininkas, nuolat dalyvaujantis varžybose.

alpinísto striùkė – mountaineering jacket, overpants – Bergsteigerjacke f, Sturmmantel m – штормовой костюм

Viršutinis drabužis apsaugoti nuo vėjo, lietaus ir sniego. Gaminama iš atsparių, lengvų specialių sintetinių audinių.

alpinístmas – mountaineering – Bergsteigen n, Alpinismus m – альпинизм

Sporto šaka – kopimas į sunkiai įveikiamas kalnų viršūnes, ledynus. Pradėtas kultivuoti XVIII a. pabaigoje. Dar žr. STŽ I.

alpinístmo instrùktorius – instructor of climbing – Bergführer m – альпинист-инструктор

Kvalifikuotas alpinistas, baigęs specialią alpinizmo instruktorių mokyklą, įvykdęs tam tikrus papildomus reikalavimus ir atlikęs stažuotę.

alpinístmo reikmenys – mountaineering equipment – Ausrüstung f für Bergsteigen – альпинистское снаряжение

Apranga, avalynė, daiktai, įrankiai ir kita įranga, reikalinga kopiant į kalnus.

asmenístniai Δ – personal protective equipment – persönliche Ausrüstung f – личное снаряжение

Asmeninius alpinisto reikmenis sudaro: kuprinė, saugos diržai, savisaugos sistema, šalmas, drabužiai, avalynė, miegmaišis ir kt.

komándos Δ – team mountaineering equipment – Mannschaftsausrüstung f – командное снаряжение

Bendrojo naudojimo daiktai kopimo metu arba stovykloje.

stov {kliniai Δ – camp mountaineering equipment – Lagerausrüstung f – лагерный инвентарь

Bazinės arba tarpinės stovyklos pastovūs reikmenys: palapinės, maisto virimo, patogumo priemonės ir kt.

alpin {zmo rengin} s – alpine arrangement – Veranstaltung f des Bergsteigens – мероприятие по альпинизму

Renginys kopimui į kalnus pasirengti arba jam atlikti.

māsiniai Δia/ – mass alpine arrangements – Massenveranstaltungen pl des Bergsteigens – массовые мероприятия по альпинизму

Įvairios alpiniados ir ištikus metus trunkantys renginiai.

mókomieji i ≈ prat | bu Δia/ – training alpine arrangements – Lehr-und Übungsveranstaltungen pl des Bergsteigens – учебные и практические мероприятия по альпинизму

Renginiai, vykstantys mokomosiose sporto bazėse: laikinos kilnojamosios stovyklos; instruktorių, kalnų gelbėtojų rengimo mokyklos.

special {eji Δia/ – special alpine arrangements – spezielle Veranstaltungen pl für Bergsteigen – специальные мероприятия по альпинизму

Mokslinės arba sportinės ekspedicijos; ekspedicijos naujiems rajonams pažinti; kopimai, iškilmingoms sukaktims, šventėms pažymėti.

sp|rtiniai Δia/ – sports alpine arrangements – Sportveranstaltungen pl für Bergsteigen – спортивные мероприятия по альпинизму

Klasifikacinės alpinizmo varžybos; stovyklos rengiantis varžyboms, kopimai.

amortizātorius – shock-absorber – Bremse f – амортизатор

Įtaisas smūgio poveikiui sumažinti kritimo atveju.

o ndai, kitaip **o ndų Kordiljèros** – the Ands – Anden pl – Анды

Kalnai Pietų Amerikos šiaurės ir vakarų pakrantėje. Didžiausias aukštis 6960 m.

andin {stas – andinist – Andenbergsteiger m – андинист

Kopėjas, nuolat kopiantis į Andų kalnus.

andin {zmas – andinism – Andinism m – андинизм

Kopimai į Andų viršūnes ir kalnų žygiai juose.

anorākas – anorak, waterproof jacket – Anorak m – анорак

Kailinis, odinis arba drobinis eskimų apdaras su kišene ant krūtinės ir gobtuvu, apsivelkamas per galvą. Dažnai gaminama įvairaus ilgio ir modelių.

a≠tbačiai – supergators – Gamasche f – бахилы

Įvairaus aukščio ir formos apmautės apsisaugoti nuo lietaus, sniego, smulkių akmenėlių ir kaip papildoma priemonė nuo šalčio.

trump|eji Δ – brief supergators – kurze Gamasche f – фонарики

Viršutinės bato dalies ir blauzdos antbačiai, naudojami šiltuose kalnų rajonuose.

a≠tpetė – arm-guard, shoulder-pad – Schulter klappe f – наплечник

Ant peties tvirtinamas odos, metalo arba sintetinės medžiagos šarvas kūnui apsaugoti nuo traumos ir šilumos leidžiantis virve.

apak|mas nuõ sni|go – snow blindness – Schneeblindheit f – снежная слепота

Regos sutrikimas nuo ryškios šviesos, šviesių uolų, rūke ant sniego, ledo, vandens.

apled÷jimas – ice formation – Vereisung f – обледенение

Reljefo arba daiktų paviršiaus apsitraukimas ledu.

apsia|stas – rain coat; poncho – Regendecke f, Regenmantel m – плащ

Neperšlampamas drabužis nuo lietaus, sniego, drėgmės apsisaugoti ir kuprinei apsaugoti.

asf|ksija ↗ dus|mas

aštuonetas – figure eight – Acht f, Achter m – восьмерка

Skaitmens 8 pavidalo saugos įtaisas leidžiantis įtvirtinta virve; jo veikimas pagrįstas trintimi į aštuoneto sieneles.

atāskaita – report upon the performance of the excursion – Rechenschaft f, Bericht m – отчет

Nustatytos formos kopimo eigos ir maršruto techninio sudėtingumo aprašas dalyvavus alpinizmo renginiuose arba įveikus maršrutą pirmą arba vieną iš trijų pirmųjų kartų.

atbrailà – cornice – Wächte f, Überhang m, Felskante f – карниз

Iškyša uolų sienoje, ledo šlaite arba sniego keteroje, sunkiai įveikiama be specialių priemonių.

sni|go Δ – snow cornice – Schneeüberhang m, Schneebrett n – снежный карниз

Tam tikros formos iškyša sniego šlaite arba keteroje. Δ susidaro pavėjinėje keteros pusėje, kartais būna labai didelės.

atramà – support – Stütze f – упор, опора

Uolos nelygumas, į kurį atsiremiamas kopiant.

dirbtinė Δ – training holds, self-made support – künstliche Stütze f – искусственная опора

Įtaisas atsiremti kojomis ir įsikibti rankomis lipant. Į uolas kalami kabliai, pleištai, dedami įdėklai, įtaisomos kopėtelės, kilpos, į ledą įtaisomi kabliai, ledsmeigės, plaktukai arba ledkirčiai su pritvirtintomis prie jų kopėtelėmis ar juostų kilpomis.

ātsargos – stock – Zubereitung f – заброска

Į tam tikrą maršruto tašką iš anksto nugabenti maisto produktai ir reikmenys. Δ apsirūpinama atliekant ilgai trunkančius kopimus.

atsvirumà – leaning part of the cliff/rock or mountainside – Vorsprung m, Gesims n – навес

Sienos, šlaito arba uolos dalis, pasvirusi virš statmenosios jos dalies.

atšakà – spur – Ausläufer m – отпор

Kalnagūbrio arba keteros atsišakojimas.

audrinukė ntk. = alpinisto striukė

a |kščių sk |rtumas – elevation changes – Höhenunterschied m – перепад высот

Skirtumas tarp dviejų vertikalės taškų, pvz., tarp kalno papėdės ir viršūnės, tarp dviejų nakvynės vietų maršrute, tarp dviejų orientyrų.

aukštumà – height – Höhe f – высота

1. Aukšta vieta (aukštis).
2. Žemės paviršiaus iškiluma, neturinti aiškios papėdės.

autoklāvas ntk. = grei |puodis

avārija – accident – Bergunfall m – авария

Nelaimingas atsitikimas su sužalojimais arba tragiška baigtimi. Įvykus Δ, grupė turi skubiai suteikti pagalbą nukentėjusiajam arba iškviesti gelbėtojus.

avin | kāktos – slats – Gletscherschiff n, Gletscherzungen pl – бараньи лбы

Ledynų nuzulintos uolos, kurios ir sausos esti slidžios. Δ yra mažai plyšių, jos net nelabai stačios sunkiai įveikiamos; Δ susidaro ledyno pakraščiuose arba nutirpusio ledyno vietoje.

balij̄nas nuõ lav{ nų ntk. = **sni{ go griūči□ balij̄nas**

balkj̄nas – rock balcony – Balkon m, Wächte f, Platform f – балкон

Didelis išsikišimas uolų sienoje, ant kurio galima įsitaisyti sėdomis.

balnākalnis ↗ бацnas

бацnas, kitaip **balnākalnis** – saddle – Sattel m, Bergsattel m, Gebirgssattel m – седловина

Kalno arba kalnagūbrio keteros pažemėjimas tarp atskirų viršūnių.

bātai – boots – Schuh m, Schuhe pl – ботинки

Alpinisto apavas, pritaikytas kalnų žygiams ir kopimams.

aukšt | biniai Δ – climbing boots (with nails) – Kletterschuhe pl, Gebirgsschuhe pl – высокогорные ботинки

Plastikiniai batai su vienu arba dviem specialių medžiagų vidiniais izoliaciniais batais.

kaln□ Δ – mountain boots – Bergschuhe pl – горные ботинки

Plastikiniai arba odiniai batai su šiltu, minkštu vidiniu batu kalnų žygiams ir kopimams.

benzin{ nē vir {klē – primus stove – Benzinkocher m, Kocher m – примус

Specialus prietaisas maistui virti.

bergšrundas ntk. = **pakrašt{ nis plyš {s** (žr. **plyš {s**)

bivākas ntk. = **nakv | nē**

blj̄kas – block, pulley – Seilrolle f, Aufziehrolle f – блок

Didelis akmuo arba ledo luitas, laisvai gulintis šlaito paviršiuje.

bókštas – steeple – Turm m – башня

Bokšto formos viršūnė, gretviršūnė arba vienuolis.

bokšt{ lis – tur – Gipfelstein m – туп

Akmenų krūvelė kam nors žymėti.

k{ lio Δiai – route turs – Markierungsgipfelstem m – обозначательные туры

Akmenų bokšteliai keliui nužymėti per akmenų sąvartynus arba ledynus, kur nelieka kitokių pėdsakų.

viršūnės Δ – mountain tour – Gipfeltour f, Gipfelausflug m, Griefelrundgang m – вершинный тур

Kalno viršūnėje kraunama akmenų krūvelė, į kurią dedamas kopėjų raštelis.

briaunà – crest, edge – Kante f – ребро

Stati, aštri viršūnės arba kontraforso ketera.

būgelis ntk. = | **kaba**

būrio vadas – chief/leader of the crew – Chef m des Trupps, Kommandeur m des Trupps (der Gruppe) –

командир отряда

Tam tikrą kvalifikaciją turintis alpinizmo instruktorius, vadovaujantis alpinistų būriui.

būris – crew – Trupp m, Gruppe f – отряд

Mokomosios alpinizmo stovyklos padalinys, susidedantis iš 3–6 skyrių; stovykloje paprastai yra 4–8 Δ.

gėlbėjimo Δ – rescue crew – Rettungsgruppe f – спасательный отряд

Patyrusių alpinistų būrys kiekviename alpinizmo renginyje, ekspedicijoje, stovykloje; gavę nelaimės signalą, jo nariai renkasi į sutartą vietą ir vyksta gelbėti.

mokomasis Δ – training crew – Trainingsgruppe f – учебный отряд

Kelių, dažniausiai vienodo pajėgumo, mokomųjų grupių junginys, kuriam vadovauja būrio vadas.

būrtai – drawing, draw of lots – Auslosung f – жеребьевка

Alpinistų kopimo tvarkos nustatymas.

čirkas – cirque – Zirkus m – цирк

Taurės pavidalo duburys aukštuose kalnuose netoli viršūnių, susidaręs dėl ardomosios ledynų ir sniegynų veiklos. Δ paprastai būna pilnas sniego arba ledo.

čiuptukas ntk. = 1. sl | **stmazgis**. 2. **spaustukas**

dantys – dent – Zahn m – зуб, клык

Smaili viršūnė, gretviršūnė arba vienuolis.

daubà – ravine – Talkessel m – котловина

Uždaras beveik apskritos formos žemės paviršiaus įdubimas stačiais šlaitais.

deguonies aparatas – oxygen device – Sauerstoffgerät n – кислородный аппарат

Iš deguonies kaukės ir suskystintų dujų baliono susidedantis įtaisas; leidžiantis alpinistui aukštuose kalnuose kvėpuoti oru, turinčiu daugiau deguonies. Tiekiamo deguonies kiekį galima reguliuoti.

deguonies bėdas, kitaip **hipòksija** – hypoxia – Hippoksie f, Sauerstoffmangel m – кислородное

голодание, гипоксия

Deguonies stoka organizmo audiniuose dėl sutrikusio deguonies tiekimo į audinius arba audiniams negebant jo įsisavinti. Δ galima išvengti specialiai treniruojantis dideliais krūviais.

deguonies káukė – oxygen/gas-mask – Sauerstoffmaske f – кислородная маска

Sandari, prigludusi prie veido kaukė, padedanti alpinistui kvėpuoti papildomu deguonimi. Δ turi vožtuvėlį orui įkvėpti, guminį vamzdelį, reduktorių ir oro balioną.

diržas – belt – Gürtel m – пояс

Sagtimi susegama juosta kam tvirtinti.

Abalākovo Δ – climbers belt Abalakov – Klettergürtel m (Abalakov) – пояс Абалакова

Diržas su sagtimi, kadaise naudotas vietoj krūtinsaičio.

saugòs Δa/ – full body harness safety-slings – Komplektgurt m, Anseilgürtel pl, Sicherungsriemen m

– страховочные пояса

Diržų įtaisas alpinistams apsisaugoti nuo sunkių traumų krintant.

diùlferis – classical type of descent using rope – Dülfersitz m – дюльфер

Klasikinis leidimosi virve būdas. Leidžiantis Δ greičiui sumažinti anksčiau buvo naudojama trintis į alpinisto kūną: koją, krūtinę, sprandą, nugarą, dabar – specialūs įtaisai (aštuonetai, segės ir kt.).

dus|mas, kitaip **asf|ksija** – asphyxia – Erstickung f – асфиксия

Kvėpavimo sutrikimas dėl mechaninių pažeidimų arba užspaudimų.

eksce#trikas ntk. = nesimètrinis | dèklas (žr. | dèklas)

elevātorius – elevator – Elevator n, Fahrstuhl m – элеватор

Juosta su keletu kilpų spaustukui ar šliaužikliui tvirtinti. Naudojant Δ galima įsisegti norimu atstumu.

eufòrija ↗ svaig|nama núotaika

f^lrnas ntk. = **pùsledis**

frie≠das ntk.= **kumštel^lnis | dèklas** (žr. | **dèklas**)

galvùtè ntk. = **›kalamas | dèklas** (žr. | **dèklas**)

gélbėjimas – rescue work – Rettungstechnik f – спасательные работы

Pagalba, suteikiama iš šalies arba grupės narių vienu kitiems, įvykus nelaimingam atsitikimui arba iškilus jo grėsmei.

gertùvè – canteen (bottle), flask – Flasche f, Feldflasche f – фляга

0,5–1 l talpos lengvas indas skysčiui (paprastai vandeniui) nešti kopiant maršrutu arba kalnų žygyje.

g | vas akmuõ – „live“ stone – „lebendiger“ Stein m – „живой“ камень

Ant lentynos gulintis akmuo arba uolos nuolauža, nesusijusi su monolitine uola. Pajudintas ar paliestas Δ gali kristi.

glisāvimas ntk.= **slyd^lmas**

gob^tùvas – hood – Kapuze f – капюшон

Alpinisto striukės dalis galvai apsigobti.

gre^tpuodis – high-speed pot – Schnelltopf m – автоклав, скороварка

Puodas, kuriame aukštos temperatūros garais ir padidintu slėgiu pagreitinamas maisto virimas.

gr | tviršūnè – secondary summit, footsummit – Vorgipfel m, Nebengipfel m – предвершина

Labai arti pagrindinės viršūnės esanti kita viršūnė.

gr | nledis – water ice – Eisglätte f – глетчерный лед

Skaidrus, kietas ir trapus žydras ledyno ledas, neužklotas sniegu.

griūči □ **grèsmè** = – danger of avalanche – Lawinengefahr f – опасность схода лавины, опасность схода обвала

Situacija, susidaranti kalnų rajonuose, kur šlaitai statesni negu 15–20°. Δ atsiranda pasnigus, siaučiant pūgai, vėjui, pakitus oro temperatūrai.

griūči □ **kastùvas** – avalanche shovel – Lawinenspaten m – лавинная лопата

Specialios formos kastuvas, naudojamas gelbėjant griūties užpiltus žmones arba daiktus, taip pat saugai sniego ir pusledžio šlaituose; reikalui esant iš Δ ir slidžių greitai padaromi slidiniai neštuvai nukentėjusiems gabenti.

griūči $\square$ **latākas** – avalanche gutter – Lawinengraben m – лавинный желоб

Sniego šlaitų kuliarai, grioviai, upelių vagos, kuriais nuolat slenka griūtys; jie dažniausiai ženklinami įspėjamaisiais ženklais.

griūt $\{$ s – avalanche – Lawine f – обвал, лавина

Sniego, ledo, akmenų griuvimas nuo kalno.

akmen $\square$ Δ – rock falling; rockfall – Steinschlag m – камнепад

Nedidelės akmenų masės griuvimas, atsirandantis keičiantis oro temperatūrai, sujudinus akmenis kalnų ožiams arba alpinistams, nuo oro bangos, atsiradusios dėl sniego griūties, nuo didelio vėjo, lietaus ir pan.

I $\{$ do Δ – ice avalanche – Eislawine f – ледовый обвал

Ledo masės griuvimas dažniausiai dėl staigiai padidėjusio tirpimo. Yra vietų, kur būna pastovios Δ , pvz., nuo kabančių ledynų.

sni $\{$ go Δ , kitaip **lav** $\{$ na – avalanche – Lawine f – лавина

Dideliu greičiu nuo kalno viršūnės arba nuo stataus šlaito lekianti sniego masė, kuri su savimi gali vilkti gruntą, augaliją, akmenis, vandenį, tačiau vyrauja joje sniegas. Δ pasižymi didžiule griaujamąja jėga. Pagrindiniai veiksniai, sukeltantys Δ , yra sniego svoris ir jo būklė, reljefo pobūdis, šlaito statumas, oro sąlygos, žemės drebėjimas.

• **gru** $\neq$ **tinė** **sni** $\{$ go Δ – landslip – Grundlawine f – грунтовая лавина

Griūtis, nušluojanti šlaitą ligi pat grunto. Būna šlapios, sunkios Δ , dažniausiai pavasarij.

• **sausóji** **sni** $\{$ go Δ – dry snow avalanche – Staublawine f – сухая (пылевидная) лавина

Šviežio, supustyto sniego arba kieto sniego plokščių ir sauso pusledžio sankaupų, susidariusių šaltu oru, griūtis. Δ lydi sniego dulkių debesis, ji pasižymi dideliu greičiu ir didelio galingumo oro banga. Žmogus Δ gali uždusti nuo sniego dulkių.

• **šlapióji** **sni** $\{$ go Δ – wet snow avalanche – nasse Lawine f, Nassschneelawine f – мокрая лавина

Griūtis, atsiradusi nuo didelės drėgno sniego masės šlaituose arba dėl tam tikro mechaninio poveikio (lūžusios ir nukritusios ant šlaito atbrailos, akmenų, stipraus garso). Δ 1 m³ svoris siekia apie 800 kg. Δ pasižymi milžiniška griaujamąja jėga, sustojusi greitai sukietėja. Iš Δ žmogus pats išsikapstyti negali.

- **šokin÷janti Δ** – springing avalanche – springende (hüpfende) Lawine f – прыгающая лавина

Griūtis, atsiradusi laiptų pavidalo uolose.

grotà – cavern – Höhle f – грот

Didelė niša, aklinas didelių matmenų urvas.

grùpė – group, crew – Gruppe g – группа

Žmonių visuma, kurios narius vienija tam tikras bendras požymis (bendra veikla, tarpusavio santykiai, interesai).

mókomoji Δ – training group – Trainingsgruppe f – учебная группа

Mažiausias alpinistų padalinys, besimokantis pagal mokymo programą stovykloje.

paiešk□ Δ – searching crew – Sucherguppe f – поисковая группа

Žvalgybinis kalnų gelbėjimo tarnybos padalinys, siunčiamas ieškoti į nelaimę patekusios alpinistų grupės arba nesant ryšio; gelbėjimo atveju Δ ieško geriausio kelio nukentėjusiesiems gabenti.

spòrtinė Δ – sports group – Sportgruppe f – спортивная группа

Savarankiška alpinistų grupė (nuo 2 iki 10–12 žmonių), kopianti į viršūnę sporto tikslais.

gulst}nės, kitaip **horizontālės** – contour line(s) – Horizontale f – горизонтали

Žemėlapių linijos, jungiančios vaizduojamo paviršiaus vienodo aukščio vietas. Δ rodo paviršiaus absoliutųjį arba santykinį aukštį.

hamākas – hammock – Hängematte f – гамак

Ant sienos kabinamas specialios konstrukcijos maišas arba ištemptas tinklas, audeklas, kuriame galima ilsėtis arba nakvoti sėdomis ar gulomis.

heksce≠trikas ntk. = **nesimètrinis** | **dėklas** (žr. | **dėklas**)

hipòksija ↗ **deguoni** | **s bādas**

horizontālēs ↗ **gulstġnēs**

horizòntas, kitaip **akġratis** – horizon – Horizont m – горизонт

1. Danguos sferos ir svorio krypčiai statmenos plokštumos susikirtimo apskritimas.
2. Uolienuų sluoksnis arba kelių sluoksnių darinys. Susideda iš keleto vienaamžių svitų (ar jos dalių) arba iš vienaamžių skirtingų facijų darinių.

ġdėklas – nut – Hineinstecker m – вкладыш, вставка

Į uolų plyšius dedamas įtaisas, kuris ten įstrigęs garantuoja patikimą saugą arba dirbtinį atramos tašką, nežaloja uolų. Δ būna įvairių konstrukcijų ir konfigūracijų.

ġkalamas Δ – head – Kopf m – головка

Iš minkšto metalo – švino, alavo ir pan. – pagamintas įdėklas, į plyšį įkalamas plaktuku. Δ sujungiamas su lynu. Naudojamas kriauklės pavidalo plyšiuose sudaryti dirbtiniam atramos taškui.

įspraudžiamas Δ, kitaip **ġspraudas** – coin – Zwinge f – закладка

Iš metalo (iš)lietas specialus įtaisas, spraudžiamas į plyšį. Gerai tinka suporinti – į vieną plyšį 2 arba 3 Δ.

kumštelġnis Δ – friend – Krabbe f – френд

Nuo apkrovos besikeičiantis kumštelinis įtaisas, sudarytas iš 4 sektorių ir rankenos, skirtas įtvirtinti uolų plyšyje. Δ yra sudėtingos konstrukcijos, universalus, galima pritaikyti įvairaus dydžio plyšiams. Δ būna įvairių dydžių, komplektą sudaro 6–7 Δ.

nesimėtrinis Δ – hexentric – Hexaeder n – гекс, гецентрик

Neturintis bendro centro, šešiabriaunis įdėklas, dedamas į uolų plyšius virvei perverti. Δ neardo uolų, todėl labai populiarius civilizuotuose kalnų rajonuose. Būna įvairių dydžių. Tą patį Δ į plyšius galima įdėti trimis būdais. Δ paprastai vadinami juos gaminančių firmų vardais.

ġdėklų išimtūvas – extractor, withdrawer, remover – Herausnehmer m – приспособление для

вытаскивания вкладышов

Prietaisas įdėklams iš uolų plyšių išimti – tam tikros formos plieno arba titano plokštelė, kurios storis 2,4 mm, ilgis 20 cm, masė 25–30 g.

{ **glus** ntk. = **sni** { **go** **trob** { **lė**

| **kaba** – hook – Bügel m, Haken m, Klammer f – бугель

Kilpa alpinisto reikmenims kabinti.

| **kalnė** – slope, steep ascent, steep incline – Steilhang m, Anhöhe f – склон, косогор

Statesnė šlaito arba keteros dalis viršūnės kryptimi.

(i) **kop** { **mas** – tour, ascent, climb mountaineering – Aufstieg m – восхождение

(I) lipimas į kalnus įvairaus sudėtingumo maršrutais.

asmen { **nis** Δ – solo climbing – Solo Kletterei f – индивидуальное лазанье, одиночное лазание

(I) kopimas į viršūnę, ledo, sniego šlaitus be kitų pagalbos, naudojant savisaugos priemones arba be jų.

aukšt | **binis** Δ – high mountain ascent – Höhenaufstieg m – высотное восхождение

(I) kopimas į aukštesnę negu 7000 m viršūnę (pagal UIAA taisykles).

pirmàsis Δ – first climbing – Erstbesteigung f – первовосхождение

(I) kopimas į viršūnę, kurioje dar nėra buvęs žmogus.

spòrtinis Δ – sports climb – Sportaufstieg m – спортивное восхождение

(I) kopimas sportiniais tikslais per alpinizmo varžybas.

tèchniškai sunkùs Δ – technically difficult ascent – technisch schwerer Aufstieg m – технически

сложное восхождение

Sportinis įkopimas į kalnų viršūnes kombinuotais maršrutais, kartais naudojant sudėtingą alpinizmo techniką.

žiemòs Δ – winter climb – Winterbesteigung f – зимнее восхождение

(I) kopimas gruodžio ir sausio mėnesiais pagal UIAA taisykles. Δ Kaukaze ir Pamyre

laikomas įkopimas iki kovo mėnesio.

{ **ltis** ntk. = **dant** { **s**

įsispyr { **mas** – resting with one's feet against two surfaces – Stemmstellung f – распор

Atramos sudarymas įsispiriant tarp dviejų paviršių.

|spraudas 7 išspraudžiamas |dėklas (žr. |dėklas)

iškyšul's 7 kyšul's

išleid÷jas – mountaineering sports instructor preparing the group for climbing – Bergsteigerleiter m –

выпускающий инструктор

Tam tikrą kvalifikaciją turintis alpinizmo instruktorius, išleidžiantis alpinistų grupes į kopimus.

Δ turi patikrinti dokumentaciją, grupės dalyvių parengtumą, inventorių, įvertinti klimato ir oro sąlygas, maršruto būklę.

jungt's – group on one rope, roped team – Seilschaft f – связка

Virve susirišę kopiantys ar besileidžiantys alpinistai. Paprastai Δ sudaro 2 arba 3 žmonės, o einant ledynu – daugiau.

júosta – sling – Schlinge f – лента

Paprastai iš sintetinių medžiagų austas diržas savisaugai, kilpoms, virvei ilginti.

kabliãmazgis – cats paw knot – Verankerung f – анкерный узел

Mazgas, naudojamas kabliams sujungti; pasižymi daugeliu puikių savybių: greit surišamas, patikimas, vienodai apkraunami visi kabliai arba įtvirtinimo taškai nepriklausomai nuo jėgos veikimo krypties.

kabl's – piton, hook – Haken m – крюк

Į uolą, ledą arba sniegą kalamas įtaisas su ašele segei įsegti. Δ gaminami iš metalų arba jų lydinių, būna plokštelės, strypo arba vamzdelio pavidalo. Δ naudojami dažniausiai alpinistų apsaugai, atramos taškams sudaryti.

aukšt | binis Δ – sky-hook – Felshaken m, Himmelhaken m, Firsthaken m – небесный крюк

Smulkūs tvirto metalo įvairios konstrukcijos lenkti kabliai, įtaisomi prie uolos nelygumų.

Naudojami kaip dirbtiniai atramos taškai.

gulst'nis, kitaip **horizontalùsis**, Δ – horizontal hook – Spachtelhaken m (quer), Querhaken m –

горизонтальный крюк

Kablys, tinkamas kalti į gulstinius plyšius.

horizontalùsis Δ 7 gulst'nis Δ

I(do) Δ – ice screw, iron-tooth, ice piton – Eissicherungsmittel – ледовый крюк

Kablys, tinkantis kalti arba sukti į ledą.

- **įsukamasis Δ** – ice screw – Bohreisschraube f, Eisschraube f, Eisspirale f – резбовой ледовый крюк

Į ledą įsukamas metalinis vamzdelis su aštriais danteliais priekyje, sriegiu išorėje ir išpjovomis.

lov(nis) Δ – angle piton – Metallhaken m – швеллерный крюк

Stačiakampio lovio pavidalo uolų kablys.

plokšt(linis) Δ – flat piton – Spachtelhaken m, Blatthaken m – лепестковый крюк

Plokštelės pavidalo uolų kablys, skirtas siauriems trumpiems uolų plyšiams.

pūsledžio Δ – snow ice hook – Firnhaken m – фирновый крюк

Sulenкта kampu lengvo metalo saugos plokštė pūsledžio dangoje. Sauga naudojant Δ nepatikima.

skečiamasis Δ – expansion hook – Spreizhaken m – шлямбурный крюк

Kablys, susidedantis iš auselės, įdėklo ir pleišto, kurį kalant į įdėklo kiaurymę skečiamas įdėklas gerai įsitvirtina uoloje. Δ kalamas į lygioje uoloje paruoštą skylę.

sni(g) Δ – snow anchor – Schneehaken m – снежный крюк

Sulenкта kampu lengvo metalo, bet didesnių matmenų negu pūsledžio kablys, plokštė, prie kurios tvirtinama lyno kilpa. Naudojamas saugai sniego šlaituose.

statmenasis, kitaip vertikalūsis, Δ – vertical piton – Vertikalhaken m – вертикальный крюк

Kablys, tinkamas kalti į statmenus uolų plyšius.

universalūsis Δ – universal hook – Universalhaken m – универсальный крюк

Kablys, tinkamas kalti tiek į gulstinius, tiek į statmenus plyšius. Δ būna ir su pasvirusia ausele.

uol( ) Δ – wall piton, rock piton, spike – Felshaken m, Mauerhaken m – скальный крюк

Į uolų plyšius, įtrūkas arba paruoštas skylės kalamas įtaisas. Naudojamas saugai, atramos taškams sudaryti ir pagalbiniais tikslams.

vertikalūsis Δ ↗ statmenasis Δ

kabli □ **gaud** { **klis** – recovery hook – Fanghaken m – крюкоулавливатель

Maža segė, paprastai virvele tvirtinama prie alpinisto įrangos. Naudojama įkalant ir ištraukiant kablius, kad jie nepasimestų.

kabliukas – fifi – Fifi – крючок

Įtaisas kopėtelėms į segę arba kablį auselę įkabinti.

kailiājuostė – fur-band fastened to the sliding surface of the skis – Seehundfell n, Schnallfell n – камыс

Prie slidžių slystamojo paviršiaus tvirtinama kailinė arba sintetinė juosta, neleidžianti slysti atgal.

kalgospòras ntk. = I { **dragis**

kalnāgūbris – edge, crest, ridge – Grat m – горный хребет

Viena kryptimi išėjusi ilga kalnų grupė su ryškiais šlaitais iš abiejų pusių.

pagrind { **nis** Δ – main ridge – Gipfel m – главный хребет

Aukščiausias iš gretimų kalnagūbrių arba nenutrūkstantis, besitęsiantis kalnagūbris.

kálnas – mountain, hill – Berg m – гора

Žemės paviršiaus iškilimas, turintis ryškius šlaitus, papėdę ir viršūnę; aukštis nuo papėdės iki viršūnės daugiau kaip 200 m.

kálno pap÷dė – foot of mountain – Fuss m – подножье горы

Kalno arba kurios nors kitos aukštumos pagrindas; sutartinė linija, skirianti kalnyną nuo jį supančios lygumos.

kaln □ **lazdà** – alpenstock – Alpenstock m – альпеншток

Lazda kaustyta smailiu galu, kuriuo remiamasi į ledą, kieto sniego šlaitą ar pan. Δ naudoja kaip parankinę priemonę nesudėtinguose maršrutuose pradedantys alpinistai, turistai, piemenys.

kaln □ **ligà** – altitude disease – Bergkrankheit f – высотная болезнь

Būsena, atsirandanti dėl deguonies trūkumo organizmo audiniuose, esant nepakankamai adaptacijai, aklimatizacijai, treniruotumui, po persirgtų sunkių ligų, dėl netinkamos mitybos, pervargimo. Δ požymiai: apatija, nenoras judėti, koordinacijos, kvėpavimo sutrikimas, šleikštulys, galūnių mėlynas, galvos skausmai, širdies veiklos sutrikimas; ligonį būtina skubiai gabenti žemyn; vaistai nepaveda.

kaln □ **neštuvai** – stretcher – Krankenbahre f, Krankentrage f – акья

Universalūs neštuvai, nukentėjusiems gabenti sniego, pusledžio arba žolės šlaitais, uždėjus ratą – ir kalnų keliukais.

kaln □ **v** } **rtinė** – crest – Bergkette f – горная цепь

Ilgų ir aukštų kalnagūbrių eilė.

káltas – cutter – Kronenbohrer m, Bohrhammer m, Pickelhammer m – шлямбур

Arvalus metalinis strypelis arba vamzdelis su kietlydinio plokštele gale lygioje uoloje iškalti skylei, į kurią dedamas ir įtvirtinamas skečiamasis kablys.

kāminas – chimney – Kamin m, Spreizkamin m – камин

Tarpas tarp dviejų stačių uolų, pro kurį gali praeiti žmogus.

ka ♣ **štinis i=karas** – ice cork/anchor – Eishakenanker m – ледовая пробка

Cilindras su sriegiu, atitinkančiu ledo kablio sriegi, naudojamas saugai ledo reljefe. Prie Δ, kuris įsukamas į skylę, iš anksto padarytą lede, tvirtinama lyno kilpa.

ka ♣ **štis** – cork – Klemmblock m, Kork m, Stöpsel m – пробка

Kamine įstrigęs didelis akmuo arba uolų nuolauža.

kanjònas – canyon – Schlucht f, Schlucht f – каньон

Gilus upės išgraužtas slėnis siauru dugnu, labai stačiais šlaitais.

kántas ntk. = **briaunà**

karab } **nas** ntk. = **s** { **gè**

karemātas ntk. = **paklòtas**

karn } **zas** ↗ **atbrailà**

kategòrija – category – Kategorie f – категория

Ko nors klasė, skiriama pagal tam tikrą požymį.

maršrutų Δ – course category – Kategorie f der Marschroute – категория маршрутов

Alpinistų maršrutų sudėtingumo laipsnis.

sudėtingumo Δ – classifying category, class category – Schwierigkeitsgrad m – категория трудности

Kriterijus, apibūdinantis reljefą pagal sudėtingumą kopti. Nustatoma tiek atskirų maršruto

ruožų, tiek viso maršruto Δ. Įvairiose pasaulio šalyse naudojamos skirtingos Δ klasifikacijos.

katukai, kitaip **nāgēs** – points – Zacken pl, Steigeisen n – кошки

Prie batų tvirtinami metaliniai įtaisai su aštriais dantimis ledo, pusledžio, rečiau – uolų šlaitams ir sienoms įveikti.

lankstleji Δ – strapped crampons – Gelenksteigeisen n – шарнирные (гибкие) кошки

Lengvi katukai vaikščioti ledynais, pusledžio arba žolės šlaitais. Tinka apavui su lanksčiu padu. Kopti ledo sienomis nelabai tinka.

standleji Δ – heel clip crampons – starres Steigeisen n – жесткие кошки

Nelankstūs katukai sudėtingiems ledo ruožams, ledo sienoms įveikti. Tvirtinami prie apavo su nelanksčiu padu.

kaukė – mask – Maske f – маска

Veido uždanga su skylėmis akims nuo saulės ir jos atspindžio nuo sniego apsisaugoti.

keterà – edge, ridge – Grat m, Felsengrat m – гребень

Kalnagūbrio viršūnių virtinė.

kļpa – loop – Schlinge f – петля

Speciali mazgu surišta virvė arba juosta, naudojama atotampai ant uolų arba ledo kyšulio užmesti, kabliams sujungti ir kitur.

kiš { **nė** ntk. = **1. užlanda. 2. užuoglauda. 3. užuovėja**

kyšul }s, kitaip **iškyšul** }s – edge of a rock – Überhang m, Vorsprung m – выступ

Uolos arba ledo išsikišimas sienoje arba šlaite.

klasifikacijos lent { **lė** – classification table – Qualifikationstabelle f – классификационная таблица

Maršrutų į kalnų viršūnes aprašas, kuriame nurodytas viršūnės pavadinimas, aukštis, maršruto pobūdis, sudėtingumo kategorija, kas pirmasis įveikė maršrutą ir kada. Δ nuolat pildoma ir tikslinama.

kojākablis – knee hook – Haken m – крюк

Specialios konstrukcijos įtaisas leidžiantis sudaryti atramos taškams. Δ sudaro prie kelio tvirtinamas kabliukas ir juosta su žiedais. Pakabinus juostą su žiedais ant uolos, į vieną iš žiedų įkabinamas kabliukas ir alpinistas pakimba ant kabliuko, pritvirtinto prie kojos.

kondensātas – condense – Kondensat n – конденсат

Skystis, atsirandantis iš garų arba dujų.

kontrafjrsas – crest – Grat m, Abzweigung f des Gebirgskammes – контрафорс

Trumpa, stati keteros atšaka.

kontrjls is gēlbėjimo tarn | ba – life-saving service – Bergrettungsdienst m – контрольно-спасательная служба

Tarnyba, kontroliuojanti, kaip laikomasi kopimo taisyklių, organizuojanti ir atliekanti gelbėjimo ir pasaugos darbus, reguliuojanti maršrutų apkrovimą.

kópėčios – ladder – Eishaken m, Leiter f – лесница

Lengvo metalo įtaisas ledo plyšiams ir ledo sienoms įveikti. Δ galima pailginti jungiant vienas prie kitų.

vi≈vinės Δ – ladder, rope ladder – Felshaken m, Seilleiter f – лесенка

Virvinis arba juostinis įtaisas su lengvo metalo skersiniais atramos taškams sudaryti.

Paprastai Δ sudaro 3–5 pakopos.

kop÷jas – mountaineer – Bergsteiger m – скалолаз, альпинист

Turintis specialių žinių ir techniškai pasirengęs alpinistas, kopiantis į kalnus nustatytu maršrutu.

kop÷jų stovyklà – mountaineers camp – Alpinistenlager n – альпинистский лагерь

Bazė kalnuose, į kurią atvyksta žmonės kopti į kalnus.

bāzinė Δ – base camp – Basislager n – базовый лагерь

Stovykla, kurioje alpinistai kopdami apsistoja ilgesnį laiką ir kurioje sukaupiamos visos atsargos (maisto, įrangos, vaistų), dažniausiai būna gydytojas, palaikomas radijo ryšys. Iš Δ atliekami kopimai į gretimas viršūnes arba rengiamos tarpinės ilgalaikių kopimų stovyklos.

štu≈mo Δ – storm camp – Sturmlager n – штурмовой лагерь

Paskutinė stovykla, iš kurios kopinama į viršūnę.

tárpinė Δ – inter-camp – Interlager n – промежуточный лагерь

Stovykla tarp bazinės stovyklos ir viršūnės atliekant aukštybinius kopimus.

kopjmas – climb, climbing – Austieg m – подъем

Lipimas į kalnus nustatytu maršrutu.

Δ eglutė – herringbone climb – Aufstieg m im Grätenschritt – подъем елкой

Kopimas į stačius sniego arba ledo šlaitus statant pasuktas į išorę pėdas.

Δ laipt|liais – half side-step climb – Aufstieg m im Treppenschritt – подъем лесенкой

Kopimas pristatomuoju žingsniu pasisukus šonu į kalno šlaitą.

prisitraukiamàsis Δ – climb with rope technique – Seilzug m – подъем подтягиванием веревки

Kopimas stačiomis sienomis arba atbrailų įveikimo būdas naudojant daug uolų kablių, virvines kopėčias – alpinistas prisitraukia virve prie kablių.

švytuōklinis Δ – pendulum – Pendelaufstieg m – маятник

Speciali kopimo technika: nebegalint toliau lipti dėl reljefo pobūdžio, nusileidžiama virve keletą arba keliolika metrų žemyn ir įsišvytavus pasiekama sienos dalis, nuo kurios prasideda tinkamas kopti aukštyn reljefas.

tritāktis Δ – three-step climb – Aufstieg m im Dreitakt – подъем в три такта

Kopimas stačiu sniego šlaitu įbedus prieš save ledkirtį, žengiant žingsnį ir pristatant kitą koją. Naudojamas kylant ir leidžiantis; garantuoja didžiausią saugumą ir stabilumą, nes visada būna ne mažiau kaip du atramos taškai.

krābas ntk. = kumštel|nis |dėklas (žr. |dėklas)

krūt|nsaitis – chest harness – Brustschlinge f – грудная обвязка

Per krūtinę juosiamas (segamas) diržas.

kuluāras – chasm – Rinne f – кулуар

Įvairaus pločio, dažniausiai status, siauras tarpekliis šlaite. Δ dažniausiai byra akmenys, slenka griūtys.

kùpolas – cupola – Kuppel f – купол

Pusrutulio formos viršūnė.

kupr|nė – rucksack – Rucksack m – рюкзак

Maišas su diržais daiktams nešti ant nugaros. Δ gaminamos įvairių konstrukcijų, skirtingo dydžio, formos, diržų konstrukcijos ir išdėstymo.

gėlbėjimo Δ – life-saving rucksack – Bergsteigerrucksack m, Rucksack-Tragbahre f – рюкзак-

НОСИЛКИ

Specialios konstrukcijos kuprinė įsodintam nukentėjusiajam gabenti.

labir̃ntas – labyrinth – Labyrinth n – лабиринт

Ledyno plyšių tinklas.

láiptas – notch (cut for foot in climbing) – Stufe f – ступень

Ledo šlaite iškiršta arba sniege ištrypta pakopa, taip pat pakopų pavidalo uolų struktūra.

d̃delis Δ – large notch (for 2 persons in climbing) – grosse Stufe f – лохань, лоханка

Ledo šlaite iškiršta pakopa su nedideliu nuolydžiu ledo sienos link, ant Δ gali kaip reikiant atsistoti 2 žmonės.

lap̃lis – oblong thin slab with holes for the rope – Plattform f – лепесток

Pailga plokštelė su skylėmis virvei ir segei, skirta nusileisti virve.

lavinà ↗ **snĩgo griūt̃s** (žr. **griūt̃s**)

l̃das – ice – Eis n – лед

Kietos būsenos vanduo.

ak̃tas Δ – porous ice – poröses Eis n – ноздреватый лед

Purus, korytas ledas, susidaręs atšilus orui, dažniausiai būna balkšvas.

f̃r̃ñinis Δ ntk. = **sušālęs pùsledis** (žr. **pùsledis**)

k̃etas Δ – hard ice – Festeis n – плотный лед

Ledas, susidarantis tik žiemą, kai temperatūra labai žema ir pučia vėjas.

m̃nkšt̃as Δ – soft ice – Weicheis n – рыхлый лед

Dar nesusigulėjęs ledas.

nuotek̃nis Δ – wet ice – Eisglätte f – натечный лед

Ledas, susidarantis užšalus tekančiam uolomis vandeniui. Atšilimui ir užšalimui kartojantis, atsiranda labai trapus daugiasluoksnis Δ. Kertant ar įsukant ledo kablį, jis gali išskilti lęšiais arba išlūžti. Atskiri Δ sluoksniai dažnai yra skirtingo kietumo, tankio, skiriasi kitomis fizikinėmis ir mechaninėmis savybėmis.

led̃nas – glacier – Gletscher m – ледник

Didžiulis ledo telkinys, susidaręs iš sniego masės, kuri susikaupia ant šlaitų, lomose, cirkuose; sniegas periodiškai aptirpsta, veikiamas jo viduje esančių garų, dėl viršutinių sluoksnių slėgimo ir kitų veiksnių pamažu virsta pusledžiu, sušalusiu pusledžiu, vėliau kietėja ir tampa žydrū grynledžiu. Svorio jėgos veikiamas Δ slenka.

álpinis Δ – Alpen glacier – Alpengletscher m – алпийский (долинный) ледник

Kalnų slėnių ledynas.

ápsnigtas Δ – cover glacier – Bedachungsgletscher m – закрытый ледник

Ledynas, kurio paviršius užklotas sniegu; plyšių kartais nematyti, kartais iš po sniego matyti.

atsina |jinęs Δ – renewed glacier – erneuerter Gletscher m, wiederbelebter Gletscher m –

возрожденный ледник

Nuo stataus kalno nukritęs ir iš nuolaužų vėl susidaręs ledynas.

átviras Δ – open glacier – Gletscher m – открытый ледник

Sniegu nepadengtas ledynas; plyšiai gerai matomi.

kābantis Δ – fall glacier – Hängegletscher m – висящий ледник

Ledyno dalis, kybanti virš stataus šlaito.

lomōs Δ – mould glacier – niedriger Gletscher m – мурдовый (каровый) ледник

Paprastai nejudantis, lomą užpildantis ledynas.

pérslenkantis Δ – moving, sliding glacier – überfliessender Gletscher m – переметный ледник

Ledynas, slenkantis per pažemėjusią keterą į gretimą slėnį.

plokščióš virš. |nēs Δ – flat top glacier – Gletscher m des Firngrats – ледник плоской вершины

Ledynas, dengiantis plokščią viršūnę.

pulsúojantis Δ – pulse glacier – pulsierender Gletscher m – пульсирующий ледник

Periodiškai ilgėjantis ir trumpėjantis ledynas.

pùsledžio daubōs Δ – firn glacier – Gletscher m, Firnfeld n – ледник фирновой котловины

Ledynas, gulintis plačioje dauboje.

slēninis Δ – low-lying glacier – Gletscherzunge f – долинный ледник

Slėniu slenkantis ledynas.

šlātinis Δ – hillside glacier – Hanggletscher m – шлейфовый ледник, ледник склона

Ledynas, gulintis tarp stačiosios šlaito dalies ir papėdės, nusidriekęs lygiagrečiai papėdei.

Turkestāno Δ – Turkestan glacier – Gletscher m von Turkestan – туркестанский ледник

Ledynas, kurį nuo pusledžio laukų skiria status šlaitas.

led | ninis stālas – glacier table – Gletschertisch m – ледниковый стол, гриб

Didelis akmuo, iškilęs virš ledo. Apie Δ ledas aptirpsta greičiau, po juo esantis ledas tirpsta lėčiau.

led | no gremž≡ – glacier mill – Gletschermühle f – ледниковая мельница

Ledyno šulinyje dėl krintančio vandens poveikio susidariusi sferinė tuštuma.

led | no liežūvis – glacier tongue – Gletscherzunge f – язык ледника

Ledyno dalis, nuslinkusi žemiau sniego ribos.

led | no púodas – glacier pot – Gletschertopf m – ледниковый стакан

Nedidelis pilnas vandens įdubimas ledyno paviršiuje.

led | no šulin }s – glacier well – Eisbrunnen m, Gletschertor n – ледниковый колодец

Išplauta kiaurymė, į kurią suteka vanduo nuo ledyno paviršiaus. Δ būna labai gilūs, dažnai siekia lomos dugną.

led | nuolė – single rock (within glacier) – Eiland n – нунатак

Vieniša uola arba žemės salelė, išsikišusi virš ledyno. Ledynas tarsi apteka ją iš abiejų pusių.

I | dkirtis – ice-pick, ice axe – Pickel m, Eispickel m – ледоруб

Universalus alpinistų įrankis, kurį sudaro labai atsparių medžiagų kotas, aprauktas guma, ir chromo, molibdeno-nikelio lydinių geležtė. Vienas geležtės galas – mentė – plokščias ir šiek tiek lenktas, kitas – kapoklė – dantytas ir taip pat šiek tiek lenktas. Δ galima atlikti daugybę darbų: zonuoti ledyno plyšius, kirsti laiptus, naudoti savisaugai ir pan.

I | dkirvis – north wall hammer – Eisbeil n – айсбайль

Ledkirčio ir plaktuko derinys: jo kapoklė tokia pat kaip ledkirčio, bet vietoj mentės – plaktuko pentis; kotas trumpesnis negu ledkirčio. Naudojamas kombinuotuose uolų ir ledo maršrutuose.

I | dluitis – serak – Serac m, Eisklumpen m, Eisturm m, Firnblock m auf Gletschern – серак, ледяная глыба

Didelis ledo luitas ledyno paviršiuje.

I | do stulp | lis – ice mushroom – Eisturm m – ледовый столбик

Ledo šlaite iškirstas stulpelis, naudojamas leistis. Už Δ leidžiantis užkabinama virvė, o nusileidus ji ištraukiama.

ledóvarta – crevasse, glacier fall – Gletscherbruch m – ледопад

Ledo sąvartynas su giliais, įvairiomis kryptimis išsidėsčiusiais plyšiais, atsirandantis staigiuose perlinkiuose, kur aukščių skirtumas siekia kelias dešimtis arba šimtus metrų.

I | dragis – glacier cape – Eishorn n – кальгоспор

Pasvirusi smaili sniego piramidė ledyno susidarymo zonoje. Δ atsiranda nevienodai tirpstant virtusiam puskležiu supustytam sniegui. Δ kartais siekia kelis metrus aukščio, sunkiai įveikiami; būdingi aukštesniems kalnams, arčiau pusiaujo.

I | dsmeigė – ice fife – Eisfeit n, Eisstecher m – айсфифи

Iš grūdinto plieno, titano, chromo, volframo lydinių pagamintas 30–40 cm ilgio įrankis lenktu smaigaliu, nuo svorio jėgos pats smingantis į ledą. Δ naudojamos kopiant stačiomis arba atsvirusiomis ledo sienomis, įgalina labai greitai įveikti ilgus ledo maršrutus.

leid | masis – coming down – Abstieg m, Absteigen n – спуск

Lipimas nuo kalno įvairiais būdais: pėsčiomis, virve (veidu arba nugara į šlaitą) su sauga ar be jos, naudojant technikos priemones (laiptelius, seges).

Δ **virvė** – coming down with rope – Abseilen n – спуск по веревке

Leidimasis nuo kalno naudojant virvę. Yra daug Δ būdų. Pagrindiniai – laikantis virvės ir naudojant trintį.

lent | na – shelf – Gestell n – полка

Nedidelė gulsčia arba nuožulni aikštelė uolų sienoje, paprastai tokio pločio, kad ant jos galima atsistoti abiem pėdomis ar atsisėsti.

I | žsis – lens – Linse f – линза

Lęšio pavidalo skeveldra. Δ dažniausiai išlūžta nuotekinis ledas, kalant arba sukant į jį ledo kablj.

I | no | ranga – rope equipment – Tauausrüstung f – тросовое снаряжение

Lynas ir kiti specialūs įtaisai, naudojami gelbėjimo darbams kalnuose.

l̥nzė ntk.= **l̥šis**

lomà – mould – Bergkessel m – цирк, мульда, кар

Geldos arba dubens pavidalo uždaras lėkštašlaitis pažemėjimas žemės paviršiuje.

lov̥s – bed – Bett n – желоб

Platus įdubimas šlaite, dažniausiai nutįšęs nuo viršaus iki papėdės.

mašas – bag, sack – Sack m – мешок, баул

Specialus atsparių plyšimui medžiagų reikmuo nukentėjusiesiems ir daiktams gabenti.

mait̥namasis pùsledžio baseinas – firm basin – Firnbecken n – бассейн фирнового питания

Pusledžio baseinas, maitinantis ledyną.

makšt̥s – case – Scheide f – кабура

Prie saugos diržų tvirtinamas dėklas plaktukui arba ledkirčiui nešioti; gaminamas iš odos arba plastiko, sveria 35–40 g.

maršrùtas – itinerary course, route – Marschroute f, Route f – маршрут

Kelias, kuriuo kopinama į kalnus.

kombinúotas Δ – combined route – Kombimarschroute f – комбинированный маршрут

Maršrutas, kurį sudaro maždaug vienodo sudėtingumo ir ilgio uolų, ledo ir sniego ruožai.

l̥do Δ – ice itinerary course – Eismarschroute f – ледовый маршрут

Kopimo tik ledu kelias.

l̥do ≈ sni̥go Δ – ice and snow route – Eis-und Schneemarschroute f – ледово-снежный маршрут

Kopimo kelias, kuriame vyrauja ledo ir sniego šlaitai, keteros.

sni̥go Δ – snow itinerary course – Schneeroute f – снежный маршрут

Kopimo tik sniegu kelias.

uol□ Δ – rock route – Klettermarschroute f – скальный маршрут

Maršrutas, kurį sudaro įvairaus sudėtingumo uolos.

maršrùtų kateg̥rija žr. **kateg̥rija**

māzgas – bowline, knot – Knoten m – узел

Vienos arba kelių virvių surišimo būdas arba vieta.

akadèminis Δ – academic knot – Weberknoten m – академический узел

Mazgas, naudojamas skirtingo skersmens virvèms surišti.

anker^lnis Δ ntk. = **kabliāmazgis**

ąsōs Δ – bowline, leech cord – Regulierleineknoten m, Buleineknoten m, Trimmleineknoten m –

бульнь

Neužsiveržiantis mazgas žmogui prisirišti arba apsirišti. Dar vadinamas Bulinio mazgu.

aud÷jū Δ – weaver knot – Weberknoten m – ткацкий узел

Greitai užrišamas mazgas vienodo skersmens virvèms surišti.

- **dv^lgubas aud÷jū Δ** – double sheet bend, cats paw knot – doppelter Schotstick m –

брамшкотовый узел

Mazgas, naudojamas skirtingo skersmens virvèms surišti.

Bāchmano Δ – carabiner knot – Karabinerklemmknoten m – узел Бахмана

Specialus mazgas, rišamas kartu su sege. Δ atlieka šliaužiklio funkciją, o segė – rankenos.

bramšk^ltinis Δ ntk. = **dv^lgubas aud÷jū Δ**

Gārdo Δ – Gard knot – Gardschlinge – узел Гарда

Įtvirtinimo mazgas, naudojamas saugai, kroviniams nuleisti, vietoj stabdžio ir gelbėjimo darbuose.

Grèpvaino Δ – Grepwain knot – Grepwainknoten m – узел Грeпвайна

Mazgas, naudojamas vienodo skersmens virvèms surišti, labai patikimas, sunkiai atrišamas, tarsi dvigubas audėjū mazgas.

pagalb^lnis Δ – help knot – Hilfsknoten m – вспомогательный узел

Mazgas, naudojamas pagalbiniam tikslams: gelbėjant, kroviniams aprišti ir pan.

pagrind^lnis Δ – main knot – Grundknoten m – основной узел

Mazgas, kuriuo prisirišama prie virvės, saugos diržų ir pan.

piemen[□] Δ – clove hitch, builder's knot, running knot – Mastwurf m, einfacher Knoten m – узел-

стремя

Lengvai atrišamas, neužsiveržiantis mazgas.

specialùsis Δ – special knot – Fachknoten m – специальный узел

Mazgas, naudojamas tam tikriems alpinizmo technikos elementams atlikti arba saugai surengti. Δ pasižymi kuria nors išskirtine savybe.

tikràsis Δ – clove hitch, usual knot – Kreuzknoten m – прямой узел

Mazgas, naudojamas vienodo skersmens virvėms surišti.

UIAA Δ – knot UIAA – Knoten m der UIAA (International Bergsteigerunion) – узел-полустремя, узел пожарников

Mazgas, naudojamas dinaminei saugai.

v|dlìo Δ – guide knot – Heuknoten m, Achterknoten m, Führerknoten m – узел проводника

Mazgas, dažniausiai naudojamas virvei pritvirtinti prie alpinisto saugos diržų. Kitaip vadinamas dvigubu aštuonetu, austriškuoju mazgu.

mi|gmaišis – sleeping bag – Schlafsack m – спальный мешок

Nakvynei skirtas maišas, gaminamas iš audeklo, į kurį įsiuvama šilta izoliacinė medžiaga.

pùsinis Δ – half-size sleeping bag – halber Schlafsack m – спальный полумешок

Mažesnio dydžio, paprastai nesiekiantis pažastų miegmaišis.

morenà – moraine – Moräne f – морена

Uolienuų nuolaužų santalka, nešama ledynų arba likusi ledynų tirpimo vietoje.

dugn|nè Δ – bed moraine – Bettmoräne f – донная морена

Ledyno dugne esanti ir dugnu slenkanti uolienuų nuolaužų santalka.

gal|nè Δ – terminal moraine, end moraine – Endmoräne f – конечная морена

Ledyno liežuvio gale nugulusi ledyno nešamų medžiagų santalka.

jùdanti Δ – moving, sliding moraine – lebendige Moräne f – движущаяся морена

Ledyno nešama, stumiama arba ridinama uolienuų santalka.

nugùlusi Δ – resting moraine – liegende Moräne f – отложенная морена

Su ledynu nesusijusi morena.

pakrašt|nè Δ – shore moraine – Randmoräne f, Üfermoräne f – береговая морена

Ledyno pakraščiu nugulusi pylimo formos morena.

šóninè Δ – side moraine – Seitenmoräne f – боковая морена

Uolienų nuolaužų santalka ledyno šone.

vid|nė Δ – inner moraine – innere Moräne f – внутренняя морена

Uolienų nuolaužų santalka ledyno viduje.

vidur|nė Δ – middle moraine – Mittelmoräne f – средняя морена

Uolienų nuolaužų, akmenų santalka, atsiradusi ledyno viduryje susijungus dviem ledynams.

mus|nai – monsoon – Monsun m – мусоны

Vėjai, pučiantys žiemą iš sausumos, vasarą — iš jūros į sausumą. Pagrindinė musoninio klimato ypatybė — gausybė kritulių vasarą ir sausas oras žiemą.

nāgēs ↗ katūkai

nakv |nė – bivouac – Biwak n – бивак, ночевка

Laikina ilgiau trunkančio poilsio arba nakvojimo vieta.

šaltà Δ – emergency bivouac, cold bivouac – Freibiwak n – холодная ночевка

Nakvynė be palapinės ir be jai reikalingų reikmenų.

nakv |nviētė – bivouac place – Biwakplatz m – место ночевки, бивак

Nakvynei pasirinkta vieta maršrute.

neláimės signālas – signal of distress – Notzeichen n, Notsignal n – сигнал бедствия

6 kartus per minutę siunčiamas garso arba šviesos signalas. Δ galima perduoti raketa (raudona ar bet kurios kitos spalvos pagal susitarimą), radijo bangomis. Priėmus atsakoma 3 kartus per minutę tuo pat būdu.

neštūvai – stretcher – Trage f – носилки

Įtaisas nukentėjusiesiems gabenti. Naudojami specialūs kalnų Δ, gelbėjimo kuprinė, taip pat iš parankinių priemonių – ledkirčių, virvių, karčių, drabužių – pasidaryti Δ.

nunatākas ntk. = led |nuolė

nuobir |nas – scree – Geröll n – осыпь

Uolienų nuolaužų, akmenų, nuobirų sankaupa ant šlaitų arba jų papėdėje. Δ būna smulkūs, vidutiniai ir dideli.

núobiros – screes – Schroffel m, Müll m – осыпь

Uolų, akmenų nuolaužos.

obeliskas – obelisk – Obelisk m – обелиск

Obelisko pavidalo viršūnė, gretviršūnė arba vienuolis.

paklōtas – rug – kleiner Teppich m, Unterlage f für einen Schlafsack – коврик

Lengvos, nebijančios drėgmės, atsparios mechaniniams ir temperatūros poveikiams medžiagos patiesalas guoliui nuo žemės izoliuoti. Dabar gaminami su apvalkalais savaimė prisipučiantys Δ.

pakōpa – ledge – Griff, Sims m, n vorstehender Felsrand m – уступ

Trumpa, gulsčia arba nuožulni aikštelė uolų sienoje, kurioje netelpa visa pėda; joje galima atsistoti tik ant pirštų galų.

palapinė – tent – Zelt n – палатка

Iš specialaus audeklo padarytas kilnojamas alpinistų nakvynės būstas.

aukšt | binė Δ – the north face tent, mountain tent – Höhezelt n, Bergzelt n – высотная палатка

Specialios konstrukcijos palapinė, naudojama nakvynei aukštuose kalnuose. Δ labai atspari vėjo slėgimui, šiltesnė, dažniausiai dviguba, erdvesnė.

Zdarskio Δ – Zdarsky tent – Zdarsky-Zelt n – палатка Здарского

Specialios konstrukcijos palapinmaišį primenanti palapinė, pavadinta austrų alpinisto Zdarskio vardu.

palapinmaišis – bivvi bag – Zelt-Sack m – палатка-мешок

Maišo pavidalo užgaubiama palapinė, kurioje telpa 1–2 žmonės; naudojama tik nakvynei, ji tarsi apsauginis maišas, į kurį gulamasi miegmaišyje.

palydōvas ↗ kaln □ vedl̥s

pérėja – pass – Pass m – перевал

Kalnagūbrio pažemėjimas, per kurį galima pereiti į gretimą slėnį.

pet̥s – shoulder – Schulter f – плечо

Nedidelė gretviršūnė arba didelis laiptas prie viršūnės.

p̥kas ntk. = **smail**≡

piram̥dė – pyramid – Pyramide f – пирамида

Piramidės pavidalo viršūnė.

pirmàsis maršrùto įveik{mas – first itinerary course – Erstbesteigung f – первопрохождение

Pirmasis įkopimas į niekada neįveiktą viršūnę.

pižštas – finger – Finger m – палец

Piršto pavidalo vienuolis arba didelis kyšulys.

pjūklākalis – crenellated wall, saw – Säge f – пила

Ilga dantyta viršūnė arba ketera.

plaktūkas – hammer – Hammer m – молоток

Alpinizmo įrankis.

I{do Δ – ice hammer – Eishammer m – ледовый молоток

Specialus plaktukas, naudojamas ledo ir kombinuotuose ruožuose greitai ir saugiai įveikiant stačias ledo sienas. Δ kapoklė panaši į ledkirčio, paprastai labai lenkta, o vietoj mentės – pentis, kotas apie 35–45 cm ilgio, masė 370–790 g.

uol□ Δ – hammer – Kletterhammer m – скальный молоток

Įrankis, naudojamas uolų maršrutuose uolų kabliams įkalti ir ištraukti, reljefo nelygumams apdoroti.

platf{rma – platform – Plattform f – платформа

Ant uolų sienų kabinama plokštės pavidalo dirbtinė atrama, ant kurios galima stovėti arba sėdėti.

platf ntk. = pl | naukštė

pležštas – wedge – Keil m – клин

Pakala kam nors sutvirtinti arba užkalti.

med{nis Δ – wooden wedge – Holzkeil m – деревянный клин

Medinė plokščia pakala, kalama į plačius uolų plyšius. Δ drūtgalyje pragręžta skylė, į kurią įveriama virvės kilpa. Δ kartais naudojamas plyšiui sumažinti. Tarp Δ ir uolos kalamas metalinis kablys.

pl | naukštė – plateau – Platte f – плато

Plokščia aukštuma su ryškiais stačiais šlaitais, žemesnė už plokščiakalnį.

plyš{s – crevice, crack – Riss m, Spalte f – трещина

Įtrūkimas reljefe (uolose, lede).

išilg̃nis Δ – lengthwise crevice – Längsspalte f – продольная трещина

Plyšys, susidarantis tose vietose, kur ledynas išeina iš siauros vagos į platų tarpekį.

kražto Δ – bank crevice – Randkluft f – рандкluft

Atitirpusio ledo (sniego) sluoksnis tarp stataus uolų šlaito ir prie jo prišlijusio ledo (sniego).

led̃no Δ – glacier crevice – Gletscherspalte f – ледниковая трещина

Gili įtrūka ledyne, atsiradusi jam slenkant.

pakrašt̃nis Δ – edge crevice – Bergschrund m – бергшрунд, подгорная трещина

Dažnai platus plyšys nuokalnės lede arba sniege. Δ susidaro ledyno viršuje ir yra riba tarp santykiškai nejudančios ledo ir pusledžio dangos ir krintančio ledo masės, kuri duoda pradžią slenkančiam ledynui. Būdinga, kad viršutinis Δ kraštas yra daug aukščiau už apatinį.

skers̃nis I|do Δ – cross ice crack – Quereisspalte f – поперечная ледовая трещина

Plyšys, susidarantis slenkant ledynui dėl nevienodo gulsčiųjų ledo sluoksnių tankumo ir tekėjimo greičio ledyno posūkiuose.

skers̃nis Δ – cross crack – Querspalte f – поперечная трещина

Plyšys, susidarantis staigiuose ledyno vagos perlinkiuose: išgaubtuose perlinkiuose atsiradę plyšiai į apačią siaurėja (yra pleišto pavidalo), o įgaubtuose – plėtėja.

spindul̃nis Δ – radial crevice – Kreuzspalte f – радиальная трещина

Plyšys, paprastai atsirandantis dideliuose ledyno arba tarpeklio posūkiuose. Δ būna išsidėstę tarsi spinduliai.

šóninis I|do Δ – side crack – Seitenspalte f – боковая ледовая трещина

Plyšys, susidarantis dėl nevienodo ledo slinkimo greičio ledyno viduryje ir pakraščiuose.

plokščiākalnis – plateau – Plattberg m, Hochebene f – плоскогорье

Plokščia arba šiek tiek banguota lyguma, pakilusi nuo jūros lygio daugiau kaip 500 m. Tarp atskirų reljefo formų – viršūnių ir slėnių – nėra didelių skirtumų ir kiekviena reljefo forma pasižymi dideliu plotu.

plōkštė – plate – Platte f – плита

Nuožulni lygaus paviršiaus uola.

prarajà – abyss, precipice – Abgrund m – пропасть, бездна

Gilus status tarpeklis arba stati siena, einanti žemyn ir pasibaigianti lyguma.

pr¹musas ntk. = **benz¹ninè vir | klè**

prožèktorius – lantern – Laterne f, Scheinwerfer m – фонарь, прожектор

Prietaisas, kreipiantis kur nors šviesos srautą.

pūgà – snowstorm – Gestöber n, Schneewetter n – буря

Didelė staigiai kylanti sniego audra. Δ susidaro esant dideliam vėjui ir sningant.

pūk¹nè liem¹nè – downy waistcoat – Daunenweste f – пуховая жилетка

Lengva, 0,4–0,6 kg sverianti pūkuotė be rankovių.

pūkuotė – downy jacket – Daunenjacke f – пуховка

Striukės ar puspalčio pavidalo šiltas alpinistų drabužis, į kurį kaip izoliacinė medžiaga dedami

pūkai. Pagal paskirtį Δ būna įvairios konstrukcijos. Per didelius šalčius vilkima daugiasluoksnė Δ.

pūsledis – icy snow – Firn m – фирн

Stambiagrūdis sniegas, virstantis ledu: pusiau sniegas, pusiau ledas.

sušalęs Δ – firn ice – Firneis n – фирновый лед

Suslėgtas arba sušalęs pusledis, struktūra artimesnis ledui, bet dar ne visai juo virtęs.

rāgas – horn – Horn n – рог

Rago pavidalo viršūnė, gretviršūnė arba vienuolis.

randkliūftas ntk. = **kra¹to plyš¹š** (žr. **plyš¹š**)

reljèfas – configuration of the terrain, relief – Oberfläche f, Relief n – рельеф

Žemės paviršiaus formų visuma: kalnai, lygumos, žemumos, plokščiakalniai, kalvos, aukštumos, slėniai, griovos, daubos.

r¹mas – pack – Traggestell n – станок

Įtaisas kroviniams gabenti ant nugaros be kuprinės arba kuprinės dalis.

ryš¹š ntk. = **jungt¹š**

r—kas – mist – Nebel m – туман

Vandens garų, virtusių smulkučiais lašiukais arba ledukais, prisisunkęs oras.

baltàsis Δ – white mist – Nebelschleier m – белая мгла

Oro drumstumas nuo kietų priemaišų, išskaidantis šviesą, kuri visiškai susilieja su sniegyno paviršiumi.

saugà – belaying – Sicherung f, Seilsicherung f – страховка

Kopiančių alpinistų saugumo garantavimas naudojant virvę.

apat̃ ñ Δ – belaying under – Kammsicherung f – нижняя страховка

Sauga, kai saugotojas yra žemiau saugomo alpinisto. Kritimo atveju kopiantis alpinistas krinta iki paskutinio virvės įtvirtinimo taško ir dar tokį pat kelią žemyn.

pakait̃ ñ Δ – alternate belaying – Wechselsicherung f – переменная страховка

Saugumo garantavimas pakaitomis vienam saugant, kitam kopiant.

Δ naudójant k̃ablį – belaying by hook – Sicherung f mit Haben – страховка через крюк

Sauga, naudojant virvės trintį į segę.

vienalãk̃e Δ – synchronous mutual belaying – gleichzeitige Sicherung f – одновременная страховка

Dviejų ar daugiau kopėjų organizuojama vienas kito sauga kopiant vienu metu.

viršut̃ ñ Δ – belaying over – Ristsicherung f – верхняя страховка

Sauga, kai saugotojas yra aukščiau saugomo alpinisto arba virvės įtvirtinimo taškas yra virš kopiančio alpinisto. Δ garantuoja didžiausią saugumą ir ypač naudojama sportininkų, laipiojančių uolomis, kur visas dėmesys skiriamas tik greičiui.

saṽ sauga – self-belaying – Selbstsicherung f – самостраховка

Saugojimasis kopiant arba saugant partnerį. Δ naudojama virvė, specialūs įtaisai, ledkirtis, kastuvas ir kt.

saṽ saugos t̃ašk̃as – self-belaying point – Selbstsicherungspunkt m – точка страховки

Kablys, uola, medis ir kt., prie kurio prisisega arba prisitvirtina alpinistas, saugodamasis nuo galimo kritimo.

schemà – scheme – Schema n – схема

Apytikris maršruto brėžinys, atliktas naudojant specialius nustatytus simbolius.

s̃g̃e – carabiner – Karabiner m – карабин

Metalinis atidaromas žiedas, sudarytas iš spragtuko, movos ir užrakto. Naudojamas įvairiems sujungimams. Δ gaminami iš specialių lengvų, labai atsparių lydinių; būna įvairios konstrukcijos, formos dydžio ir svorio.

s{gès **stabd**}s – the hand – Karabinerbremse f – карабинный тормоз

Įtaisas iš 2 segių, per kurias tam tikru būdu perkištos virvės, naudojamos svoriams nuleisti ir gelbėjimo darbuose.

sėdyn≡**lė** – seat harness – Gurt m – беседка

Saugos diržai, dedami ant apatinės kūno dalies. Δ sudaro kilpos kojoms, sujungtos su diržu, juosiančiu liemenį.

sėlė – landslip – Grundlawine f – сель, селевой поток

Trumpalaikis smarkus vandens, purvo, skaldos ir riedulių srautas kalnų upėse, kuri sukelia liūtis.

serākas ntk. = **l**{**dluitis**

siaur{**mė** – smallness – Engpass m, Klamme f – теснина

Status tarpeklis su srauniu upeliu.

s{**ena** – wall – Wand f – стена

Šlaitas, kylantis statesniu kaip 60° kampu.

sien{**lė** – wall – Wand f – стенка

Maršrute pasitaikanti neilga (apie 10–20 m) stačių uolų arba ledo virtinė.

si♣**bolis** – symbol – Symbol n – символ

Sutartinis ženklas, naudojamas braižant maršrutų schemas. Dažniausiai naudojami UIAA patvirtinti Δ, tačiau kai kuriose šalyse yra ir skirtingų arba papildomų specialių ženklų.

sirdāras – sirdar – Sirdar m bei einer Expedition – сирдар

Šerpų grupės, dirbančios ekspedicijoje, vadovas.

skiauter≡ – crest – Grat m, Kamm m, Rücken m – гребневидная вершина

Stati, siaura ketera.

skridin{**s** – pulley, block – Block m, Rolle f – блок, блочок

Įrenginys virvės trinčiai sumažinti, naudojamas gelbėjimo darbuose ištraukiant arba perkeliant svorį, taip pat kopiant vienam ir saugantis specialia sistema.

sl≡**nis** – valley – Tal n – долина

Siauras, pailgas žemės paviršiaus pažemėjimas, kurį iš abiejų pusių riboja šlaitai ir kurio dugnas turi tos pačios linkmės nuolydį nuo vieno galo iki kito.

išilg } **nis** Δ – canyon – Canon m – продольная долина

Slėnis, einantis išilgai kalnų keterų.

skers } **nis** Δ – cross valley – Kerbtal n – поперечная долина

Slėnis, einantis statmenai kalnų keteroms.

slyd } **mas** – sliding – Gleiten n – скольжение

Leidimasis sniego arba pusledžio šlaitu slystant stačiomis batų padais tarsi slidėmis. Greičiui sumažinti slystant daromi posūkiai, remiamasi ledkirčio kotu į šlaitą. Taip slysti galima ir labai smulkių akmenų nuobirynu.

sl | **stelėjimas** – slide – Gleiten n – проскальзывание

Paslydimas, kai pavyksta išlaikyti pusiausvyrą arba greitai sustoti.

sl | **stmazgis** – slide knot – gleitender Knoten m – схватывающий узел

Tam tikras saugos ir savisaugos mazgas.

smail≡ – peak – Bergspritze f, Gipfel m, Pik m – пик

Smaili kalno viršūnė, kai kalnas yra kūgio arba piramidės pavidalo, šlaitai statūs.

smilta / **nis** – sandstone – Sandstein m – песчанник

Nuosėdinė klastinė psamitų grupės uoliena; susicementavęs smėlis (smėlakmenis).

sni | **gas** – snow – Schnee m – снег

Atmosferos krituliai, susidedantys iš snaigių, jų sluoksnis kalnų paviršiuje.

sni | **gbačiai** – snow-boots – Schneeschuhwerk n – снегостопы

Batai su lengvo metalo arba medžio plokštėmis, pritvirtintomis prie padų, atramos plotui padidinti, kad eidamas sniegu alpinistas negrimztų.

sni | **go griūči** □ **balis** / **nas** – avalanche balloon – Lawinenrettungsballon m – противолавинный баллон

Specialus nedidelis paketas, tvirtinamas prie alpinisto saugos diržų arba kuprinės apsisaugoti nuo patekimo į griūties vidų. Kilus griūties grėsmei, reikia patraukti specialų žiedą ir paketas per 5 sek. prisipildo dujų. Pripildyto Δ tūris 150 l.

sni|go griūti|s k-|gis – avalanche cone – Lawinenkegel m – лавинный конус

Kūgio pavidalo kietai suslėgto sniego arba pusledžio sancaupa, atsiradusi griūčiai sustojus.

sni|go k|nija – snow line – Schneegrenze f – снеговая линия

Žemutinė nuolatinės sniego dangos riba.

sni|go pj-|klas – snow saw – Schneesäge f – снеговая пила

Įrankis sniego luitams išpjauti statant sniego trobelę arba kasant urvą.

sni|go plōkštė – plate of snow, snow board – Schneebrett n – снежная доска

Sniegplutės sluoksnis, atitrūkęs nuo šlaito. Δ gali būti daugiau kaip kilometro ilgio.

sni|go t|ltas – snow bridge – Schneebrücke f – снежный мост

Ledo plyšį dengiantis nestoras sniego sluoksnis, kuriuo galima pereiti iš vieno kranto į kitą. Δ ant upės dažniausiai susidaro nuslinkus sniego griūčiai į slėnį ir užpylus upę.

sni|gplutė – crusty snow – Harsch m – наст

Suledėjęs gruoblėtas sniego paviršius.

spaustūkas – ascender – Bedränger m, Steigklemme – зажим

Įtaisas (pa)kilti įtvirtinta virve, taip pat virvei įtvirtinti atliekant įvairius technikos veiksmus ir svoriui kelti.

stá|kalis – plateau – Plattberg m, Tafelberg m – столовая гора

Kalnas su plokščia, dažnai didelio ploto viršūne ir stačiais skardingais šlaitais.

steb-+tojas – observer – Beobachter m – наблюдатель

Žmogus, stebintis kopėjus, palaikantis ryšį su jais ir padedantis jiems orientuotis maršrute, taip pat laiku pranešantis gelbėtojams apie įvykusį nelaimingą atsitikimą.

stot|s – station – Station f – станция

Saugojimo arba nusileidimo vieta, kur yra keletas natūralių (reljefo) arba dirbtinių saugos taškų.

susistābdymas – stopping – zum Stehen bringen, Halt m – самозадержание

Alpinizmo technikos veiksmas – paslydęs ar pargriuvęs alpinistas sustabdo tolesnį savo kritimą ledkirčiu arba slysdamas sniego, pusledžio ar ledo šlaitu.

svaig|nama núotaika, kitaip **euf|rija** – euphoria – Euphorie f – эйфория, состояние транса

Nenatūraliai pakili nuotaika, pasireiškianti padidėjusiu aktyvumu ir sumažėjusiu kritiškumu. Δ jaučia pirmosiomis dienomis alpinistas, atvykęs į kalnus ir pakilęs į 2000–2500 m aukštį.

šalmas – helmet – Sturzhelm m – каска

Geromis amortizacinėmis ir absorbcinėmis savybėmis pasižyminti apsauginė kepurė su įtaisu žibintuvėliui tvirtinti.

šaud|kinis gab|nimas – shuttle – Transportierung f mit Umladungsplätzen – челнок

Krovinių gabenimo būdas kuriant tarpines perkrovimo stovyklas: alpinistai vaikšto ten ir atgal nešiodami krovinius.

šla|tas – hillside – Abhang m – склон

Kalno šlaitas.

žol+tas Δ – grass hillside – Grashang m – травянистый склон

Žole apaugęs kalno šonas. Statiems (ypač po lietaus arba šalnos) Δ įveikti naudojama speciali alpinizmo technika.

štu≈mas – assault, storming, storm – Sturm m – штурм

Sunkiausias, lemiamasis įkopimo į aukštybes etapas — nuo paskutinės – šturmo – stovyklos iki viršūnės ir atgal.

tais |klės – rules – Regeln pl – правила

Oficialus dokumentas, nustatantis kopimų tvarką, sąlygas, varžybų erdvę, įrangą.

(i)kop|mų Δ – alpine climbing rules – Regeln pl des Bergsteigens – руководящие материалы по альпинизму

Taisyklės, kurias privalo vykdyti visi organizuoti alpinistai.

tarp|klis – ravine – Schlucht f – ущелье

Gilus siauras slėnis su stačiais uolėtais šlaitais.

tèchnika – technique – Technik f – техника

Racionalus kopimo judesių ir veiksmų naudojimas alpinizmo uždaviniams spręsti išikvojant mažiausiai jėgų ir energijos.

kopimo Δ – climb(ing) technique – Klettertechnik f – техника лазанья

Įvairūs kopimo būdai: įsispyrimai, atremtys.

terasà – terrace – Terrasse f, Bergterrasse f – терраса

Didelė aikštelė uolų sienoje, kurioje telpa palapinė.

Tisso bandymas – Tisso trial, Tisso test – Versuch m, Probe f – проба Тисо

Bandymas, kuriuo nustatomas virvės tinkamumas mazgams rišti: užmezgamas tikrasis mazgas, virvė apkraunama 10 kg jėga ir 60 sek. laikoma, paskui nuėmus apkrovą į mazgą kišamas specialus Tiso kūgis, rodantis mazgo užsiveržimo dydį.

traversas – traverse – Travers n – траверс

1. Atskira sportinių kopimų klasė.

2. Žygis maršrutu, einančiu horizontaliu reljefu – kalnagūbrio ketera, kurioje yra keletas viršūnių. Δ gali būti žolėto šlaito ir pan.

viršūnės Δ – summit traverse – Gipfeltravers n – траверс вершины

Perėjimas per viršūnę pakylant vienu keliu ir nusileidžiant į kitą pusę.

traversavimas – traverse – Quergang m – траверсирование

Ėjimas skersai šlaito beveik nekeičiant aukščio.

Δ švytuoklė – traverse pendulum – Pendelquergang m – траверсирование маятником

Šlaito traversavimas kybant ant virvės.

trobilė – refuge, hut – Hauschen n – хижина

Įvairaus dydžio – nuo daugiaaukštės iki tokios, kurioje telpa tik 2 žmonės – patalpa kalnuose alpinistams apsistoti.

kalnų Δ – mountain refuge, hut – Hauschen n, Berghütte f, Schutzhütte f – горная хижина

Trobelė alpinistinių maršrutų prieigose arba pačiuose maršrutuose ant perėjų, viršūnių: gali būti su aptarnaujančiu personalu arba savitarna, su maisto, kuro atsargomis, patalyne ir be jų. Ypač daug Δ yra Alpėse.

sni Δ – igloo, snow hut – Schneehütte f – снежная хижина

Kupolo pavidalo žieminė trobelė statoma Kanados eskimų pavyzdžiu iš suledėjusio sniego luitų arba ledo plytų. Naudojama poilsiui.

tùras ntk. = **bokšt** Δ **lis**

tur $\equiv$ **klas** – field rope – Seilgeländer n – перила

Įtvirtinta virvė, kuria galima pakilti aukštyn arba traversuoti. Traversuojant įtvirtinami abu virvės galai.

uolà – rock – Fels m, Felsen m – скала

Akmens kalnas.

ãtsvirusios Δ **os** – overhanging rocks – Felsen m, Überhang m, Vorsprung m – откидывающие скалы

Uolos, pasvirusios didesniu negu 90° kampu.

láiptinės Δ **os** – step rocks – Fels m in Stufen – ступенчатое строение скал

Patogios kopti sluoksnuotos uolos, kurių gulsti arba pasvirę į šlaitą apatiniai sluoksniai prasikiša iš po viršutinių.

sluoksniúotos Δ **os** – schistous rocks – Schichtenfels m – черепичное строение скал

Sluoksnuotos uolos, kurių viršutiniai sluoksniai iš dalies dengia apatinius, pasvirusius nuo šlaito. Δ yra dažniausiai plokštelių pavidalo aštrios, trapios, savaimė byra, labai nepatogios lipti.

uol $\square$ **vãlymas** – rock cleaning – Felsreinigung f – очистка скал

Laisvai gulinčių, gyvųjų akmenų šalinimas nuo reljefo, atliekamas ten, kur vykdomi alpinistų mokymai ir treniruotės arba laipiojimo uolomis varžybos. Akmenų luitai, kurių pašalinti neįmanoma, pažymimi ryškių dažų linija. Po valymo maršrutą patikrina ir surašo aktą gelbėjimo tarnyba.

ùrvas – cave – Höhle f – пещера

1. Tuštuma uolų reljefe, turinti vieną arba kelias angas paviršiuje. Būna Δ su ežeriuku, stalaktitais, stalagmitais ir kt.

2. Dirbtinis urvelis sniego šlaite, skirtas poilsiui ir nakvynei.

led | no Δ – glacier cave – Eishöhle f – ледниковый грот

Tekančio vandens iš ledyno vidaus išplauta tuštuma su anga į paviršių ledyno liežuvio gale.

ùžkabas – support (for hand or), hold – Hänger m – захват, зацеп

Uolos nelygumas, už kurio galima užsikabinti pirštais.

ùžlanda – nick – Schlupfloch n, Schlupfe f – лаз

Po sniego atbraila dėl vėjo sūkurių susidariusi tam tikra niša.

užúoglauda – rock cavity – Deckung f, Zufluchtsort m, Unterstand m – убежище, прикрытие

Tam tikros formos įduba uolų sienoje arba lentynoje, patogi įsikibti rankomis.

užúovėja – pocket – Tasche f – карман

Vėjo neužpučiama aikštelė, dažniausiai esanti ledyno šone, tarp ledyno ir morenos.

vagà – bed – Bett n – борозда

Sniego griūties arba ledyno slinkimo vieta.

sni | go griūti | s Δ – bed of avalanche – Lawinenbett n – лавинная борозда

Gilus įdubimas pusledžio arba ledo šlaituose, atsiradęs nuslinkus sniego griūčiai.

led | no Δ – glacier bed – Gletscherbett n – ложе ледника

Gilus įdubimas, kuriuo slenka ledynas.

vedl | s – guide – Vorsteiger m – ведущий

Pirmuoju einantis alpinistas (pirmasis jungtyje, einantis su apatine sauga, sniego šlaite trypiantis pėdas). Kopimo metu Δ keičiasi.

kaln □ Δ, kitaip **palydōvas** – alpenguide, mountains guide – Alpenführer m, Bergführer m –

альпийский гид

Alpinistų palydovas, supažindinantis su vietovės įdomybėmis ir garantuojantis lydimų žmonių saugumą. Užsienyje — tai labai aukštos kvalifikacijos alpinistas profesionalas, baigęs specialią mokyklą, atliekantis sudėtingiausius kopimus kartu su klientais.

veckės – drawing sledge – Zug m, Schleppvorrichtung f – волокуша

Iš parankinių priemonių padarytos rogės nukentėjusiajam arba ligoniui gabenti.

vienuōlis – “gendarme” – Gendarm m – “жандарм”

Sunkiai įveikiamas (apeinamas) uolų bokštas keteroje.

viršūnė – summit – Gipfel m, Spitze f – вершина

Aukščiausia kalno vieta. Pagal formą jos įvairiai vadinamos: balnas, bokštas, dantis, kupolas, obeliskas, piramidė, pirštas, pjūklakalnis, ragas, skiauterė, smailė. Keteroje atskira Δ laikomas taškas, kur aukščių skirtumas tarp jo ir keteros ne mažesnis kaip 200 m.

virvė – rope – Seil n – веревка

Sudėtingas dirbinys iš specialių medžiagų saugumui garantuoti, technikos veiksams atlikti ir kitoms reikmėms. Δ pasižymi atsparumu dinaminiam apkrovimui, tamprumu, turi atitikti UIAA reikalavimus.

sniūgo griūčių Δ – avalanche cord – Lawinenschnur f – лавинный шнур

2–4 mm storio 20–40 m ilgio ryškiai raudona tvirta virvė, naudojama einant reljefu, kur esama griūčių grėsmės. Vienas Δ galas pritvirtinamas prie žmogaus, kitas velkasi laisvas šlaitu. Ji palengvina patekusio į griūtį alpinisto paiešką.

pagalbinė Δ – auxiliary rope, help rope – Reepschnur f – репшнур, вспомогательная веревка

2,5–7 mm skersmens virvė pagalbiniam tikslams: sujungti, pritvirtinti.

pagrindinė Δ – essential rope, basic – Grundseil n – основная веревка

9–12 mm skersmens virvė, pasižyminti specialiomis fizikinėmis ir mechaninėmis savybėmis, naudojama saugai kopiant arba leidžiantis, atliekant daugelį alpinistinės technikos veiksmų.

saugos Δ – safety rope – Seilsicherung f – страховочная веревка

Virvė alpinistų saugumui garantuoti.

virvės išleidimas – releasing the rope – Seil n loslassen – протравливание веревки

Papildomas virvės išleidimas stabdant krintantį alpinistą, kad būtų sumažintas smūgis.

zailcugas ntk. = prisitraukiamasis **kopamas** (žr. **kopamas**)

žandāras ntk. = vienuolis

žemėlapis – map – Karte f, Landkarte f – карта

Sumažintas žemės paviršiaus atvaizdas.

žibintuvėlis – lantern – Lampe f, Taschenlampe f – фонарик

Žibinamasis įtaisas, naudojamas alpinistų buityje (pasišviesti palapinėje) atliekant gelbėjimo darbus, kopiant naktį, pavojaus signalui perduoti.

žiūrėnas – binocular(s) – Fernrohr n, Fernglas n, Binokel n – бинокль

Optinis prietaisas žiūrėti į tolimus daiktus.

žumėras ntk. = **spaustukas**